

מאוצרות הפרשה

מידה. ובשכר שעשה אברהם אבינו עכשיו דבריו מופלאים יוצאים מגדרי הטבע – זכו ישראל שנעשו גם עמהם דברים מופלאים יוצאים מגדרי הטבע. ומשום כך היתה המידה באופן שעשה אברהם עכשיו עם המלאכים. (ילקוט לקח טוב)

וימחר אברהם ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת (יח, ו)

הגמ' בב"מ פ"ז מסבירה את הסתירה שכתוב גם קמח וגם סולת, ומתרגמת הגמ' שהאשה צרה עיניה באורחים, ומובא בחז"ל ששרה אמרה סלת ואברהם אמר קמח, (אמנם יש גירסה הפוכה, אבל השאלה היא על הגירסה הזאת) ולפי"ז קשה הרי שרה רצתה סולת שזה יותר עשיר, ומניין שענייה צרה באורחים? מיישב האוסטרוכצא ע"פ המדרש, שדבר זה ארע בחג הפסח, והנה השו"ע או"ח תנ"ג-ד' פוסק שמותר לקחת קמח מהחמץ, וכתב שם החק יעקב שכל ההיתר הוא קמח רגיל אבל סולת אסור כיון שזה מוחזק לחמץ גמור. והנה אם יקח סולת שזה חמץ גמור ויבטל את החמץ אז מדאורייתא בביטול סגי, ויכול לעשות עוגות ע"י גוי ולא יכניס זאת לרשותו אלא יתן זאת ישר לערבים (מלאכים) שבאו אצלו, אך יתכן שיש כאן איסור הנאה כיוון שנהנה מהחמץ, אך מכיון שהוא מקיים מצוות הכנסת אורחים ומצוות לאו להנות ניתנו ממילא הוא לא נהנה, אולם אברהם אבינו היתה לו הנאה מקבלת אורחים כי היתה לו עין טובה ולא רק מצווה א"כ אסור לו לתת לאורחים סולת כי הוא נהנה מחמץ, אבל שרה שענייה צרה באורחים יכלה לתת סולת כי היא לא נהנית כלל, ומכאן שהציעה סולת סימן שענייה צרה באורחים, ויש לה רק מצווה בלבד.

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח, ח) לכאורה מה העניין שלו לעמוד עליהם להסתכל איך הם אוכלים הא אמרו חז"ל שאין להסתכל בפני האוכל מפני שמתבייש? וי"ל שכיון שהביא לפניהם חלב ובן בקר (היינו בשר וחלב) באותו השולחן, וזה אסור שמא יבוא לאכלם יחד, לכן עמד עליהם להיות שומר ואז שרי. עוד י"ל אומר הדעת זקנים מבעלי התוספות, שכיון שזה היה בחוץ כחום היום, וזה היה מתחת עץ, והיה להם שמש, אז הוא עמד להצל עליהם תחת דהיינו במקום העץ.

וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש (יט, כד)

ניתן היה להעניש את סדם בסוגים שונים של עונש, מדוע הענישם הקב"ה דוקא בעונש של אש?

ה'חתם סופר' עונה על כך לפי דברי הגמרא (יבמות קכ"א): "תנו רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה-אמר להם: "שלום", שניה – אמר להם: "שלום", שלישית – אמר להם: "עלתה". אמר לה: "בתי, מי העלך?" אמרה לו: "זכר של רחלים נזדמו לי וזקן מנהיגו". אמרו לו: "נביא אותה?" אמר להם: "לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא דבר שהצדיק מתעסק בו, יכשל בו זרעו?" זכותו של נחוניא שהיה חופר בורות מים לעולי רגלים, עמדה לבתו, שתנצל מן הבור.

לפי זה מסביר ה'חתם סופר' – ללוט, מחמת מעשיו הרעים, לא היתה זכות להנצל, אך לוט היה בנו של הרן, שמת על קדוש ה' בעת שהושלך על ידי נמרוד לכבשן האש. כדי להציל את לוט מתוך ההפכה, כדי שלא יענש עם שאר אנשי סדם, היה צורך בעונש זה דוקא, כדי שתהיה סיבה להציל את לוט, בזכות אביו. אילו היתה סדם נחרבת על ידי עונש אחר, לא היתה ללוט כל זכות להנצל. הקב"ה בחר בעונש הזה בזכות אברהם, כדי שאפשר יהיה להציל את לוט. (לאור הנר)

וירא אליו ה' באלני ממרא וגו' (יח, א) יש להבין מדוע העדיפה התורה להאיר את מידת הכנסת אורחים, שמושרשת היתה באברהם אבינו ע"ה, דוקא במעשה התגלות המלאכים. והרי מן המפורסמות הוא שאהלו היה פתוח לכל עובר ושב ואת כולם קיבל תמיד בכבוד גדול. וכבר דרשו חז"ל עה"פ "ויטע אשל" – ר"ת אכילה, שתיה, לינה?

ותירץ בעל "קהלת יצחק" שהתורה מלמדת אותנו בזה עיקר גדול בקיום מצוות. לעתים קרובות קורה, שכאשר צריכים להושיע אדם ממצוקה כל-שהיא רבים הם המתחמקים מלהושיע יד ולעסוק במצוה. לכל איש תירוצן משלו והסבר משכנע מדוע אין שענתו פנויה, והוא מכבד את האחרים במצוה. האחד טוען שהוא טרוד במצוות אחרות. השני טוען שהוא עסוק מאוד בצורכי ציבור או בפרנסת בני ביתו וכדומה. התוצאה היא שפעמים רבות הנזקק לעזרה אינו מקבל את העזרה הדרושה שלו. במעשה החסד המתואר בתחילת פרשתנו טופחת התורה על פנינו. לאברהם היתה סיבה טובה מאוד להפטר ממצוות הכנסת אורחים שנזדמנה לו: זקן בן תשעים ותשע היה וביום השלישי למילתו. בהתאם לקנה המידה שלנו ודאי שלא היה צריך אף להביט על האורחים, על אחת כמה וכמה שפטור היה מלארצם ולשרתם. לא כך נהג אברהם כאשר ראה את אורחיו רץ לקראתם וקיבלם באהבה רבה ובזריות גדולה. אע"פ שהיום השלישי למילה הוא יום של סבל ומכאובים לא נרתע אברהם מלעסוק בעצמו במצוה, ולא "כיבד" את שאר בני ביתו בטיפול באורחים. מסיבה זו נקטה התורה דוקא מעשה זה של הכנסת אורחים של אאע"ה כדוגמא למאמצים ולמסירות הנפש הנדרשים מן היהודי בקיום המצוות. (ילקוט לקח טוב)

יוקח נא מעט מים... (יח, ד) "אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו – עשה הקב"ה לבניו בעצמו; וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח – עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח. ואל הבקר רץ אברהם – ורוח נסע מאת ה' וכו', יקח נא מעט מים – והכתי בצור ויצאו מים וכו'. (ב"מ פ"ו). וכן הוא ברש"י כאן בקיצור.

ותמה הגרי"צ סלנט זצ"ל, בספרו "באר יוסף", והרי אברהם אבינו גמל חסד עם כל ברואי עולם כל ימי חייו. וא"כ, אין להעלות על הדעת שאף פעם לא נתן בעצמו מים או שאר אכילה ושתיה לאורחיו. מדוע א"כ, נהג הקב"ה כלפיו במידה כנגד מידה ושילם לבניו ע"י שליח בגלל אותה פעם שכיבד אורחיו ע"י שליח?

ותירץ, שכל מה שעשה אברהם עד עכשיו היה בגבול כח וטבע אנושי, ומשום כך לא היתה כל הצדקה לעשות לבניו ניסים מוחץ לטבע כמו הוצאת מים מן הסלע והורדת מן מן השמים. אבל במעשה החסד עם שלושת המלאכים נתקלים אנו במעשה חסד היוצא מגבולות הטבע האנושי. כידוע היה אברהם יושב אותו יום בפתח האהל ומצטער על שלא מזדמנת לו מצוות הכנסת אורחים. וכאשר הוא רואה מרחוק שלושה ערבים הוא רץ לקראתם, משתחוה ומפציר בהם לסור לביתו. הוא מתאמץ בזריות נפלאה לשמש את אורחיו עד שלא חש את כאבו ואת חלישותו מרוב שמחתו באורחים הללו, למרות שנדמו לו כערביים ואנשים פשוטים, מה שמדגיש ביותר הדגשה את מידת טובו וחסדו שעלתה למעלה מכל אנוש ומוחץ לגבול טבע בני האדם. לכן כשהיו ישראל במדבר – מקום שאין זרע ואין לחם ואין מים – זכו ג"כ לניסים מוחץ לטבע: ירידת מן מן השמים והוצאת מים מן הסלע – מידה כנגד

העיקר להטיב!

והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה (יח, ב) וברש"י: "ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא מלאכים עליו בדמות אנשים". ויש להבין, אברהם רצה להאכיל עניים ורעבים ולא מלאכים שאינם אוכלים ואינם שותים ולא נראים 'כאלו' ומדוע הקב"ה שלח לו מלאכים שאינם אוכלים ואינם שותים?

היה זה יום ששי באופקים. בתו של המרא דאתרא הגרש"ד פינקוס צוק"ל ירדה לתחנת האוטובוס לשלוח חבילה קבועה של מיני מתיקה ומזון לשבת לבני משפחה בבני ברק. לאחר שהאוטובוסים מב"ב וירושלים הפליגו לדרכם, הבחינה הבת בחבילה שנשארה על הספסל בתחנה. היא נטלה עמה את החבילה הביתה וכשנכנסה אמרה בקול: משפחת... שכחה עוגה בתחנה, אשים אותה במקרר ואעביר להם אחרי שבת...

רבי שמשון ישב בחדר לימודו ושמע את המשפט, הוא קפץ ממקומו ושאל: מה אמרת? ששכחו עוגה בתחנה?! קחי את העוגה ורוצי לרכב...! הוא לקח את המפתחות ובא אחריה. רדפו אחרי האוטובוס עד תפרת, והתברר שהאוטובוס שהיה עמוס - לא עצר בתחנת תפרת והמשיך הלאה. רבי שמשון עלה לאוטובוס אחר שהעלה נוסעים בתפרת, ושאל את הנהג אם יש נקודה באמצע הדרך בה הם נפגשים. מששמע שכן, ביקש מהנהג 'טובה אישית'. הנהג שהכיר את הרב שמח לקיים את הבקשה והגרש"ש ביקש שיעביר את החבילה למשפחה הנמצאת על האוטובוס שיצא מאופקים, הנהג הסכים והעוגה הונחה על יד הנהג.

כששבו לאופקים, שאלה הבת: אני לא מבינה, מילא אם היו שוכחים תפילין או כסף רב, ניחא, אבל עוגה?! ורבי שמשון לא הבין: האשה הזו טרחה שעות ארוכות להכין עוגה למארחים, שהיא תגלה שהעוגה איננה יגרם לה צער? סביר להניח שכן, השיבה הבת. אם כן, יש באפשרותי למנוע צער מיהודי, "את רוצה שאוותר על זה?!"

גם בשבתות ה'אופרוף' של בניו, עם סיום השלכת הסוכריות, רבי שמשון עצמו התרוצץ בידיים מלאות סוכריות ושואל: מי לא קיבל? מי לא הצליח לתפוס? כי אם יכול לשמח ילד, למרות שהוא הרב, איך יוכל לוותר על זה?! כך גם שיהודי מתפרח שב לביתו פעם וגילה פתק בסלון: 'שמעתי את התינוק בוכה, נכנסתי, נתתי לו בקבוק שתיה שהיה על השולחן, שמשון פינקוס' למחרת פגש את רבי שמשון שהסביר לו לתומו: לא יכלתי להמשיך בדרך כשקול בכי של תינוק עלה באזני...

עוד סיפר הרב מנחם הבלין שליט"א מפתח תקווה, על הרה"ג רבי אברהם גנחובסקי צוק"ל, שפעם נסע עם הרב גנחובסקי ברכבו ברח' רבי עקיבא, והנה הם רואים אברך שרץ לתחנה להספיק את האוטובוס קו 402 לירושלים ועד שהגיע הוא כבר נסע. וביקש ממנו הרב גנחובסקי שיעלהו לרכבו ויסעו אחרי האוטובוס להעלותו בתחנה הבאה, אמנם האוטובוס היה זריז יותר מהם ולבסוף השיגוהו רק בכביש גהה. ושמח הרב גנחובסקי מאוד על החסד שעשה עם אותו אברך ואע"פ שכלל לא הכירו. (ומז"ט לנשואי ביתו השבוע בשעטו"מ).

על דרך זה, מסביר הגאון רבי יחיאל יעקב ויינברג צ"ל: הקב"ה ידע שאברהם מטוב ליבו לא משנה לו עם מי לעשות חסד, ולכן שלח לו מלאכים. כי לא משנה עם מי נעשה החסד; הרעיון הוא לצאת מהאנוכיות שלך ולתת לשני, ומה בכך אם הם ילודי אשה או שנאני שחק.

מידת ההטבה בערה בלבו של אברהם, לעשות טוב לאחר. כעת, כבר אין נפק"מ אם הנהנה הוא מלאך או בן תמותה.

(הרב א. הכהן מוסף ש"ק י"ג)

פינת ההלכה

היבואן עבר לשבת בסמוך לאיש שמחלק סוכריות

שאלה: הגיעה אלינו שאלה מאת יבואן סוכריות ומיני מתיקה: בבית הכנסת שלנו – סיפר היבואן – אחד המתפללים הגה רעיון מעניין על מנת לגרום לילדים להגיע לתפילה בבית הכנסת בשבת קודש. האיש הביא עמו קופסה רחבה, ובתוכה מבחר מגוון של סוכריות שוויצריות, אסף אליה את כל הילדים והכריז: כל ילד יבחר לעצמו סוכרייה אחת! חשבתי בליבי, שכדאי שאגש ואערוך 'סקר', דהיינו אבדוק אלו סוכריות חביבות ביותר על הילדים, ובכך אדע מה לייבא. לאחר כמה שבתות, החלטתי שכדאי לעקור את מושבי בבית הכנסת בסמוך לאיש שמחלק את הסוכריות... לאחר מכן התעוררתי בספק, האם יש בכך משום עיסוק בחפצי מסחר, או שמא אין זה אלא הרהור בעלמא?...

תשובה: הדבר אסור! כפי שלמדנו בדברי השו"ע (סי' ש"ו סעי' א') שאסור לעיין בנכסיו ולראות מה צריך למחר, וגם כאן, מאחר והציבור מודע לכך שהאיש עוסק ביבוא סוכריות, ממילא ניכר הדבר שלא לחינם בולש אחר הילדים ומנסה לבדוק מהי הסחורה המובחרת האהובה עליהם... (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות הבלין – וידבסקי- לנשואי הבת הנכדה הנינה משפחת טיטלבוים לאירוסים הבן משפחת משולם להולדת הבן משפחות רייכמן- פינס להולדת הבן הנכד משפחות אלוני- פרסיק להולדת הבן הנכד משפחת עשור להכנס הבן לעול תורה ומצוות

גני הדר: משפחות ברגר – ויינר לאירוסים הבת הנכדה משפחות פיליפס – אינגבר לנשואי הבן הנכד משפחת אריאל כהן לנשואי הבן משפחות בן דב- בא גד לנשואי הבן הנכד משפחות גולדברגר - כהן להולדת הבת הנכדה משפחות שטרנברג לנשואי הבן הנכד